

Arkeologisk Museum på Våland har i mange år arbeidet for å få en nybygd avdeling for et Vikingstidsmuseum i tilknytning til dagens flotte museumsbygning på Våland.. Det var mange som håpet på at Statsbudsjettet for 2021 skulle inneholde en bevilgning for dette.

Nok en gang ble de skuffet. Årets bevilgninger gikk visstnok til vikingskipsformål, og hvem kan protestere mot det?

Norge savner et skikkelig vikingtidsmuseum, på linje med de flotte vikingtidsmuseer de har i York i England og Dublin i Irland. Begge steder er museene plassert på steder med tilknytning til vikingtiden. En slik tilknytning har man ikke på Våland. Kanskje man skulle vurdere å sikre en slik tilknytning?

Hvis Arkeologisk Museum i Stavanger ønsker å utvikle et alternativ med tilknytning til vikingtiden, er det Ytraberget i Hafrsfjord som utpeker seg. Jeg viser i den forbindelse til at det var her Norge ble etablert som nasjon gjennom Slaget i Hafrsfjord i år 872. «Etter dette slaget møtte Kong Harald ingen motstand i Norge», skrev Snorre i Harald Hårfagres saga. Ingen andre land i Europa (eller i verden) kan vise til en så tidlig tilblivelse.

Skal man tro på Snorre, ble slaget avsluttet i borgruinen på toppen av Ytraberget, som alt den gangen var gammel. I følge Snorre, som man ikke skal kimse av, forsøkte de tapende høvdinger i slaget i Hafrsfjord i år 872 å verge seg i borgruinen på toppen av Ytraberget, som alt da visstnok var en gammel ruin. Det var mange hundre år før man fikk såkalte bygdeborger i Norge, hvor man prøvde å skjule folk og fe for inntrengere.

Torbjørn Hornklove diktet kvadet Haraldskvædi om slaget i Hafrsfjord. Der skrev han at de tapende østmenn «tok holmen til skjold» (d.v.si at de prøvde å gjøre motstand med borgen på Ytraberget 'som skjold'), før de «ilte i hast over Jæren tilbake fra Hafrsfjord».

Ytraberget kan aldri ha vært en bygdeborg, selv om de inntil få år tilbake var merket som det. Den var alt for gammel. Dessuten er det umulig å skjule noe som helst på Ytraberget, som er åpen for innsikt til 365° rundt. Dessuten har man flere forrektige bygdeborger i nærområdet. Hvis og når Arkeologisk Museum foretar en utgravning, vil man få se om dette var en norsk parallell til Jomsborg i praktisk bruk, med planlegging av herjingstokter mot bl.a. Danmark (Illerup Ådal) og Irland.

Ytraberget er fredet. Den eneste egentlige adkomst i dag er en sti som vikler seg opp fra sletten i øst bratt opp til toppen av Indraberget, og bratt ned igjen til igjen til det flate området mellom Ytraberget og Indraberget, ved Kongestøtten fra år 1972. Denne stien er tilnærmet ubrukelig, og kan best fjernes.

Fredningen er ikke nødvendigvis en ulempe, men kanskje en fordel. Jeg tror man uten hinder i fredningen kan sprengte ut lange gallerihaller for et virkelig stort vikingtids-museum inne i Ytraberget. Jeg kan formelig høre at enkelte vil si at det er umulig å lage haller i det dårlige fjellet man har i Stavanger-området, og særlig i Hafrsfjord/Ytraberget. Det er uten videre klart at man at man ikke kan sprengte ut en stor hall som Gjøvik Olympiske Fjellhall. Spørsmålet er om fjellkvaliteten hindrer utsprenget av gallerier, sikret med stål og betong, for utstillingsformål. Det må fagfolk vurdere nøye. Hva sier de i T.Stangeland Maskin AS? Siden utsprenget og forsterkede gallerier på an måte sørger for både gulv, vegger og tak, ser jeg ikke bort fra at gallerier i fjellet kan vise seg å være vesentlig mindre kostbart enn et moderne nybygg på Våland!

Utsprengningen av utstillingsgallerier vil gi store overskuddsmasser. De kan man få god bruk for. Sydøst for Ytraberget har man barneparken Midgardsormen. I tilknytning til den har man vei og et parkeringsområde. Her har man også begynt med utfylling av masse til en turvei fra Midgardsormen til sletten mellom Ytraberget og Indraberg. Jeg har selv tatt meg frem her for noen år siden, men det var halseløs gjerning. Sjøen har åpenbart vasket vekk deler av massen som var påfylt. Løsningen er ganske enkelt å fylle på mer utsprenget masse. Området mellom Indraberg og Ytraberget er i dag var bevoktet av olme kyr. De kan formodentlig erstattes av 'all-righte' sauer (som ved Haraldstøtten i Haugesund).

Når man har tilstrekkelig med masse, er det kurant å lage en vei mellom Midgardsormen-parken og Ytraberget, som gjør det mulig å kjøre og parkere busser ved Ytraberget. Her kan man også ha en havn for hurtigbåter til og fra Stavanger.

Det kan også være naturlig å vurderer gangvei/tursti mellom de store parkeringsområder nord og øst på Indraberg til Ytraberget. Fra gangveien/turstien har man sikt direkte bort mot Sverd i Fjell i Møllebukta.

Et vikingtidsmuseum inne i Ytraberget kan være en nøkkelfaktor for utvikling av en turistattraksjon i verdensklasse ved Ytraberget, til beste for turismen i Stavanger-området. Borgruinen på toppen kan bli en stor attraksjon i seg selv ved pågående arkeologisk utgravning som publikum kan følge med på. Skråningen av Indraberg mot Ytraberget kan utnyttes til tribuner for et friluftsteater for 5.000 tilskuere, gjerne med seilduk beskyttelse av publikum og scenen/orkesteret (det regner jo en del på disse kanter). Scenen vil ha en kant ut mot vannet, slik at vikingskip og andre båter som er del av handlingen kan seile helt inn på scenen. Dermed slipper Torbjørn Hornklove å hive seg ut i vannet og vasse til scenen med vann til over livet, slik forholdet var i Sømmebukta.

De berørte kommuner bør gå sammen om å arrangere en arkitektkonkurranse om hvordan man kan planlegge utviklingen av det virkelige Rikssamlingssted i Norge, med vikingtidsmuseum, friluftsteater, arkeologisk utgravning og årlig feiring av Rikssamlingen, gjerne 3. lørdag i juni hvert år (for å unngå helligdager).

Pål Mitsem, Randaberg